

Uluslararası İletişim ve Kamu Diplomasisi: BBC Dünya Servisi Haber Merkezi Örneği

International Communication and Public Diplomacy: the BBC World Service Example

Eylem YANARDĞOĞLU, Yrd. Doç. Dr., Kadir Has Üniversitesi İletişim Fakültesi, E-posta: eylemy@khas.edu.trm

Anahtar Kelimeler:

BBC, Dünya Servisi,
Uluslararası Haberler,
Gazetecilik, Kamu
Diplomasisi, Ulus-ötesi.

Öz

Yirminci yüzyıldan başlayarak, devletlerin uluslararası alanda kamuoyu oluşturma öneminde verdikleri değere paralel olarak ulus-ötesi yayıncılığa verdikleri önemin de arttığı gözlemlenmektedir. Bu bağlamda, genellikle uluslararası ilişkilerin alt alanı olarak görülen kamu diplomasisi, İkinci Dünya Savaşı'yla beraber bir iletişim stratejisi olarak önem kazanmıştır. Bu makale, uluslararası yayıncılık ve habercilik alanındaki ilk faaliyetlerin görüldüğü BBC Dünya Servisi'ni incelemekte, uluslararası iletişimin siyasi, teknolojik ve ekonomik etmenlerden dolayı değişen çalışma prensipleriyle kamu diplomasisi arasındaki ilişkiyi burada çalışan gazetecilerin deneyim ve görüşleriyle ele almaktadır. Bu makalede sunulan veriler BBC Dünya Servisi'nde 2011 ve 2012 yıllarında yapılan yerinde gözlem ve derinlemesine mülakatlara dayanmaktadır. Mülakatlar sonucu elde edilen bulgular, BBC Dünya Servisi'nde çalışan gazetecilerin kurumun haber kültürünün, BBC'den beklenen kamu diplomasisi fonksiyonuyla çelişmediğine inandıklarını, çünkü gerçek kamu diplomasisi hizmetinin "iyi gazetecilik" yapmak olduğunu düşündüklerine işaret etmektedir.

Keywords:

BBC, World Service,
International News, Public
Diplomacy, Journalism,
Transnational.

Abstract

Since the governments discovered the power of international communication for cultivating international public opinion in the 20th century, the importance given to international broadcasting and news also increased in a parallel fashion. In this context, public diplomacy gained currency as a new communication strategy in the decade that followed the Second World War. Some of the first examples of international broadcasting is seen in the radio broadcasts of the BBC World Service which this research takes as a case study. It considers the factors that impact on international broadcasting such as pressures from technological advances, politics and examines how they relate to public diplomacy efforts. The data are collected via participant observation and in-depth interviews in 2011-2012, at the BBC World Service Central Newsroom. The findings indicate that the journalists working for the BBC World Service, do not think that the organization's news culture conflicts with the expectations of a public diplomacy function as they believe doing good journalism is a public diplomacy effort.

Giriş

Bu çalışmanın konusunu oluşturan uluslararası yayınlar ve haberler uzun süredir kamu diplomasisinin bir parçası ve enstrümanı olarak kabul edilmektedir (Browne, 1983; Cannon, 2003; Cull, 2009). Uluslararası iletişim, ilk kez 19. yüzyılda küresel ölçekte siyasi, kültürel ve ekonomik gücün bileşenlerinden biri olarak görülmüş, devletler bu dönemden itibaren haberlerin ve yeni iletişim yöntemlerinin sadece pazarları ve borsaları değil, ‘dış politika ve kamuoyunu’ da etkilediklerinin farkına varmışlardır (Winseck and Pike, 2008: 15). Böylece, uluslararası yayıncılık, 20. yüzyıla gelindiğinde etkin diplomasinin “temel öğeleri” listesinde yerini almıştır (Cull, 2009).

Diplomasi kavramı eski Yunan ve Roma İmparatorlukları’nda yabancı topluluklarla ilişkili belgelerin toplanması, düzenlenmesi ve arşivlenmesi işlemleri için kullanılmış, uluslararası ilişkiler disiplini kapsamında değerlendirilmesi 18. yüzyılda gündeme gelmiştir (Bostancı, 2012: 21). 20. yüzyıla gelindiğinde geleneksel diplomasi “fazlaca resmi, yavaş, kurumsal, kişilerarası ve gizli” bulunmuş, kavram ilk kez 1918’de Amerika Birleşik devletleri başkanı Woodrow Wilson tarafından sorgulanmıştır. Wilson’ın diplomasinin “dürüstçe ve kamunun gözü önünde” sürdürülmesi gerektiğine dair prensipleri zamanla “yeni diplomasi” kavramıyla anılmaya başlamıştır. Yeni diplomaside, diplomasi süreci kamuoyuna, dolayısıyla da medyaya açık hale gelmiş, “medyaya maruz kalma” hali uluslararası ilişkilerin önemli özelliklerinden birini oluşturmuştur (Gilboa, 2001: 2).

Grerory’nin de belirttiği gibi (2008: 276) öncelikle telgraf, sonra kısa dalga radyo yayınları gibi iletişim teknolojilerinin “hükümetlerin sadece diğer ülkelerdeki hükümetlerle değil, o ülkede yaşayan insanlarla doğrudan iletişim kurabilmesini” mümkün kılmasıyla, kitle iletişiminin diplomasi açısından önemi artmıştır. Benzer biçimde, 1920’lerde radyonun ortaya çıkması “pek çok hükümetin yabancı dilde yayıncılığa başlamasında etken olduğu için diplomasi açısından önemsenmiştir (Nye, 2008: 07). I. Dünya Savaşı’ndan itibaren kamulara yönelik diplomatik faaliyetlerin “taşıyıcısı” olarak görülen “ulus-ötesi radyo yayınları”nın görevini günümüzde “küresel televizyon ve internet”in yerine getirdiği savunulmaktadır (Hachten ve Scotten, 1996: 166).

Kamu diplomasisi kavramı ilk kez 1965 yılında ABD’de Tufts Üniversitesi’nde Hukuk ve Diplomasi Okulu’nda gündeme gelmiştir. Kamu diplomasisinin başlangıcının ‘propaganda’ olduğu, ancak 1970’lerden itibaren negatif anlam içerdiği için propaganda teriminin yerine kamu diplomasisi kavramının kullanıldığı ifade edilmektedir (Gregory, 2008). İngilizce’de “public diplomacy”, Türkçe’de bazen “kamusal diplomasi” bazen de “kamuoyu diplomasisi” olarak kullanılmış, son dönemde “kamu diplomasisi” kavramı yerleşmiştir (Sancar, 2012: 79).

Kamu diplomasisi, “bir hükümetin [çn. temsil ettiği] ulusun fikirlerinin, ideallerinin, kurumlarının, kültürünün, ulusal amaçları ve siyasalarının yabancı kamuoyu tarafından anlaşılması amacıyla yürüttüğü iletişim süreci” olarak tanımlanmıştır (Tuch, 1993: 3) Özellikle I. Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan “yeni” diplomasi anlayışında, kamu diplomasinin propaganda gibi tek taraflı değil, “yabancı izleyicileri de angaje edecek” iki taraflı bir iletişim stratejisi yürütmesi gündeme gelmiştir (Melissen, 2005: 18). Yeni kamu

diplomasisinde “sivil toplumun, global iletişim teknolojileriyle gerçek-zamanlı iletişimin” önemi artarken, propagandayı andıran “imaj veya prestij” gibi eski terimler bırakılmış, pazarlama alanından devşirilmiş “markalaşma”, “yumuşak güç” gibi terimler ön plana çıkmıştır. Yeni kamu diplomasisinde, eski kamu diplomasinin araçlarından olan “gazete, telefon, kısa dalga radyo yayınları” gibi iletişim araçları ve teknolojilerin yerini, “uydu, internet, gerçek zamanlı haberler, mobil telefonlar” almıştır. Ayrıca, yeni diplomaside medya alanında yerel ve uluslararası haberler arasında eskiden bulunan keskin ayrım bulunmamaktadır (Cull, 2009: 14).

Kamu diplomasisi artık devletlerin “yumuşak gücü”nün bir parçası olarak değerlendirilmektedir (Nye, 2008). Bir ulusun siyasalarının ve fikirlerinin diğer ülke kamuları tarafından benimsenmesi için kullanılan stratejiler arasında filmler, TV ve radyo programları, broşürler, web siteleri gibi iletişim araçları yer alır. Kültürel değişim programları, konferanslar, turizm gibi faaliyetler de kamu diplomasinin kapsamına girmektedir (Zöllner, 2006: 153). Kamu diplomasisinde ayrıca sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, medya ve haber ajansları, özel sektör kuruluşları, devlet-üstü kuruluşlar ve diğer baskı grupları da aktörler arasında yer almaktadır (Sancar, 2012; Bostancı, 2012). Son yıllarda “kamu diplomasisinin öneminin eskisinden fazla olduğu, 1990’lardan itibaren küreselleşme, enformasyon devrimi, Soğuk savaşın sona ermesi ve artan demokratikleşme” gibi süreçlerin bu olgunun önemini arttırdığı belirtilmektedir (Sheafer and Shenhav, 2009).

Küreselleşme hala tartışmalı bir kavram olmakla beraber genellikle sınırları aşan birbirine ‘bağlantılı olma’ durumunun artması ve derinleşmesini ifade etmek için kullanılmaktadır. Bazı yazarlara göre, küreselleşmenin başlangıcı 15. yüzyıldan itibaren Batı Avrupa’nın ekonomik, askeri ve siyasi anlamda yayılmacı politikalarına dayanırken, günümüzde deneyimlenen ‘çağdaş küreselleşme’ 1945 sonrası kültür, politika, göç, ekonomi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeleri ifade etmek için kullanılır (Held vd., 1999).

Küreselleşme ve haberler arasındaki ilişkiyi inceleyen Boyd ve Rantanen (1998: 1-5), çağdaş küreselleşmenin pek çok yazarın ele aldığı gibi televizyonla değil, *Reuters*, *Agence France Press*, *Associated Press* gibi gazeteler, TV ve radyo kanalları vb. çok sayıda müşterisi bulunan haber ajanslarının “toptancı” mantığıyla yaydığı haberler vasıtasıyla mümkün olduğunu ifade etmektedir. Yazarlara göre, kapitalizm ve haberlerin gelişimi arasında güçlü bir bağ vardır. Çünkü ajanslar sayesinde “enformasyonun yeniden formüle edilmiş halini temsil eden haberler, siyasal iletişim, ticaret ve eğlence amaçlarına hizmet etmek üzere bir meta olarak” toplanır ve dağıtılır. Boyd ve Rantanen’e göre, haberler, “ulusal kimliğin oluşması” kadar “emperyalizm” ve “kolonilerin kontrol edilmesi” ve ticari ilişkilerin devam etmesi için vazgeçilmez araçlar olmuşlardır. Yazarlar, 19. yüzyıldan beri büyük haber ajanslarının “toptancı” olarak kolaylaştırdığı bu sürecin, BBC Dünya Servisi, CNN (Cable News Network) gibi “perakende” habercilik yapımlarına rağmen toptancı gibi davranan medya kurumlarının yükselmesiyle birlikte, haberler ve küreselleşmeye ilgili yaklaşımların yeniden değerlendirilmesi gerekliliğine vurgu yaparlar. Bu bilgiler ışığında bu çalışma, BBC Dünya Servisi’nin geçirdiği değişim ve dönüşümün, haber ajanslarında olduğu gibi medya ve küreselleşme ilişkisi bağlamında ele alınabileceğini savunur.

İletişim alanında uluslararası haberler ve medya üzerine yapılan çalışmalarda küreselleşmeye dair birbiriyle yarışan farklı yaklaşımlar bulunmaktadır (Rantanen,2005; Thussu, 2006; Cottle ve Rai, 2008; Downing, 2007). Yaklaşımların bir kısmı, medya sahipliği, ulusal, bölgesel veya uluslararası pazarlar ve bunlar arasındaki rekabet ilişkilerini makro bir perspektiften ele alarak iletişim alanındaki eşitsizliklere vurgu yapan ekonomi-politik kuramsal çerçeveye; diğerleri de bölgesel veya küresel karşıt-kültürel akışlara, heterojenliğe, kültürel melezliğe veya küresel kamusal alanın oluşumuna vurgu yapan çalışmalara yakındır (Downing, 2007).

Medya ve küreselleşme bağlamında ele alabileceğimiz ilk yaklaşımlardan biri gelişmekte olan ülkelerin gelişmesinin özellikle uluslararası medyadan gelen mesajlar ve imajlarla sağlanabileceğini savunan “modernizasyon kuramıdır”.¹ 1950’li yıllarda dolaşımda olan bu yaklaşıma göre, gelişmekte olan ülkelerde insanların tutum ve davranışlarını değiştirmek, onları politik olarak daha katılımcı kılmmanın yolu, Batılı modernleşmenin mesajlarının medya yoluyla yayılmasından geçmektedir (Mc Phail, 2006; Sreberny, 2000). Mc Phail’in (2006) aktardığı gibi, 1950’lerden itibaren imparatorlukların yıkılmasıyla Asya ve Afrika’daki eski koloniler yeni ulus-devletler olarak ortaya çıkarlar. İkinci Dünya Savaşı’nı takip eden dönemde uluslararası ilişkileri belirleyen “komünizm-demokrasi”, “Doğu-Batı” karşıtlığı ekseninde devam eden “Soğuk Savaş retoriği”, uluslararası iletişime de hakim olmaya başlar. Semati’ye göre (2004: 8) dünyayı “geleneksel” ve “gelişmiş (Batı’ya benzeyen)” olarak iki ayıran modernizasyon kuramı, İkinci Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan jeo-politik tabloda, Amerika Birleşik Devletleri’nin dış politikada izleyeceği yolun “kuramsal dilini” oluşturmaya yardımcı olmuştur.

Modernleşme kuramına karşı, Amerikan veya Avrupa kaynaklı medya mesajlarının (müzik, filmler, haberler vs.) Batı dışındaki ülkelerde yerel kültür, dil ve gelenekler üzerindeki olumsuz etkilerini vurgulayan, arasındaki ilişkiye karamsar bir pencereden bakan yaklaşım “kültür emperyalizmi” olmuştur. Latin Amerika’da “Bağımlılık Kuramı” diye de bilinen bu yaklaşımda, medyada küreselleşme bazen “Amerikanlaşma” olarak görülür (Downing, 2007).

Avrupa’da savaş sonrası ortaya çıkan siyasi ve coğrafi konjonktürde, ülkeler için “kendi bakış açılarını” yaymaya devam etmek önem kazanır. Bu devletler ayrıca kendi “ulusal” medya sistemlerini geliştirmek isterler çünkü enformasyon akışı hala Reuters veya Associated Press gibi uluslararası haber ajanslarının tekelinde bulunmaktadır. Bağımlılık kuramı kapsamında yapılan tartışmalar 1970’li yıllarda UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü) bağlamında “Yeni Dünya İletişim ve Enformasyon Düzeni” adıyla çeşitli tartışmalara yol açar. Bu tartışmalarda iletişim alanındaki eşitsizliğin eski kolonyal ilişkilerin bakiyesi olduğu ifade edilir, gelişmiş ülkelerle gelişmekte olan ülkeler arasındaki “bağımlılık ilişkisinin” kırılabilmesi için ulusal haber ajanslarının güçlendirilmesi gerekliliği gündeme gelir (Semati, 2004; Mc Nair, 2006; Paterson and Sreberny, 2004; Thussu, 2006).

Günümüzde ulus-devletleri en çok zorlayan noktalardan birisi, küreselleşen ağların, “egemen teritoryal devlet”le birlikte yan yana var olmasıdır (Held vd., 1999: 425).

¹ Bakınız: Lerner (1958).

Yani günümüzde ulus-devlet çağdaş küreselleşmenin gerektirdikleriyle kendi ihtiyaçları arasında bir denge kurmak durumundadır. Ulus-devletler küreselleşen ağların artan gücü karşısında iletişim alanını ve enformasyon akışını kontrol etme eğilimi gösterebilmektedir. Sreberny'nin (2000: 107) de belirttiği gibi, uluslararası haber kanalları devletin sansür uygulamaya çalıştığı dönemlerde izleyicilerin bilgi almasını kolaylaştırarak, demokratik hareketlere destek olmaktadır. Çalışmaya katılan gazetecilerden elde edilen verilerin de işaret ettiği gibi, Dünya Servisi'nin gazetecilik anlayışı gündemi sadece ulusal değil, küresel olarak takip etmek isteyen okuyucuya ulaşmak, ulus-devletlerin haber akışını kısıtlama çabaları karşısında, dünyayı ilgilendiren meseleler hakkında bilgi almak isteyen izleyiciyi bilgilendirmeyi hedefler. Bu misyon bağlamında, BBC Dünya Servisi gibi ulus-ötesi haber yapan kanallarındaki, Cottle ve Rai'nin (2008) sözünü ettiği "küresel kamuoyu" oluşumuna katkıda buldukları düşünülebilir. Aşağıdaki bölümlerde, BBC Dünya Servisi'nin öncelikle ulusal ve kolonyal bir misyonla başlayarak, hızla küreselleşen medya ortamının değişen gerekliliklerine göre kendisini nasıl adapte ettiği ele alınmaktadır.

Yöntem

Bu makale hem ulus-ötesi haberciliğin ve yayıncılığın öncülerinden biri olan, hem de Britanya'nın en önemli kamu diplomasisi ve "yumuşak güç" unsurlarından bir sayılan² BBC Dünya Servisi'nde yerinde yapılan incelemelere dayanmaktadır. Kamu diplomasisinin en iyi örneklerinden biri olarak görülen BBC Dünya Servisi bugünkü ismini 1998 yılında almıştır. Günümüzdeyse BBC Küresel Haberler Bölümü'nün (BBC Global News Division) bir parçasıdır ve 32 farklı dilde uluslararası radyo ve internet yayıncılığı, Farsça ve Arapça yayın yapan televizyon kanallarına sahiptir (<http://tinyurl.com>).

Britanya'daki sosyal bilimler geleneğinde gazeteciliğin sosyolojikaçıdan incelenmesi önemli bir yer teşkil etmektedir. Gazetecilerin buldukları haber merkezlerinin çalışma prensiplerini, mesleki kodlarını ve kurumsal kültürünü nasıl içselleştirdikleri üzerine 1970'lerden itibaren sosyolojik yaklaşıma dayanan pek çok çalışma yapılmıştır (Zelizer, 2004). İletişim araştırmalarında, özellikle haberleri ve gazetecileri inceleyen çalışmaların yöntem olarak genellikle iki baskın kuramsal yaklaşım -pazardaki güç dengelerini ele alan ekonomi politikle, kültürel temsil mekanizmalarını ve toplumsal güç odaklarını inceleyen kültürel çalışmalar- arasında kaldığı gözlemlenmiştir. Cottle (2003: 8-13) ekonomik belirlenimcilikle, medya temsillerinin kültürel söylemlerinin incelenmesinin arasında kalan "üçüncü" bir alandan söz eder. Cottle, "organizasyon yapıları ve iş yeri pratiklerini" empirik olarak inceleyen bu üçüncü alanı "medya üretim çalışmaları" olarak betimler. Cottle (age) medyada üretim pratiklerini inceleyen çalışmalarının yeni yeni geliştiğini ve "kuramsal" açıdan keşfedilecek çok fazla noktaya sahip olduğu düşündüğünü ifade etmekle beraber, BBC ve CNN gibi küresel haber ağlarıyla ilgili bu tür çalışmalar dikkat çekmektedir.³

Yukarıda bahsi geçen araştırma kapsamında araştırmacının BBC Dünya Servisi'nde sınırlı bir süre de olsa stajyer olarak bulunması katılımcı gözlem ve mülakat tekniklerinin

² Bakınız: Gillespie, Webb and Baumann (2008); Taussig (2008).

³ Bakınız: Born, Georgina (2005) ve Küng-Shankleman (2003).

kullanılmasına olanak sağlamıştır. Bu sebeple, bu araştırma, haber üretim sürecini daha “geniş bir bağlamda” ele alan, “medyadaki üretimi kültürel bir süreç” olarak değerlendiren “üretim” çalışmalarına yakın durmaktadır (Hesmondalgh, 2006, Cottle, 2003).

Makalede kullanılan mülakat verileri, 2011-2012 yılları arasında Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu’nun (TÜBİTAK) araştırma bursuyla desteklenen bir araştırma kapsamında elde edilmiştir.⁴ Araştırmacı, Mayıs-Eylül 2011 tarihleri arasında çeşitli dönemlerde BBC Dünya Servisi’nde bulunmuş, veri toplama sürecinde BBC Dünya Servisi’nde stajyer olarak çalışmış, araştırmada katılımcı gözlem tekniğinin yanı sıra, yarı-yapılandırılmış mülakat tekniğini kullanmıştır.

Araştırmacı bu sürede BBC Dünya Servisi’nin şefi dahil olmak üzere değişik haber programlarında çalışan veya çalışmış olan 11 haber editörüyle görüşmüştür. Yarı-yapılandırılmış mülakatlar sırasında editörlere öncelikle kendi kişisel gazetecilik geçmişlerine dair sorular, sonra BBC’deki geçmişlerine dair sorular yöneltilmiştir. Editörlerin günlük ve haftalık çalışma pratikleri ve rutinleriyle ilgili soruları takiben BBC Dünya Servisi’nin Britanya’nın kamu diplomasisinin önemli bir bileşeni olarak görülmesi konusundaki görüşleri sorulmuştur. Mülakatlarda daha sonra kamu diplomasisinin beklentilerinin kendileri için haberciliğin profesyonel değerleriyle bir çelişkiye yol açıp açmadığı konusundaki düşünceleri alınmıştır. Kurumda halen çalışmakta olan editörler, istek üzerine, isimleri anonimleştirilerek kullanılmıştır. Metinde isimleriyle referans verilen editör ve yöneticiler, Türkçe Servisi’nin mevcut editörü Murat Nişancıoğlu hariç, kurumdan emekli olmuş kişilerdir. Aşağıdaki bölümlerde önce BBC Dünya Servisi’nin kuruluşu ve tarihsel dönüşümü ele alınmakta, sonra editörlerle yapılan mülakatlara yer verilmektedir.

BBC Dünya Servisi’nin Kuruluşu ve Ulusötesi Yayınlarının Gelişimi

1930’lu yılların en önemli kitle iletişim aracı olan radyo, Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD) “ticari” ve “ulusal” bir iletişim mecrası olarak görülüyordu. Kıta Avrupa’sında ise radyo, güvenlik endişeleri nedeniyle devlet kontrolü altında tutulmakta, özellikle Britanya’da, “kolonilerle iletişimi sağlayacak” ulusötesi⁵ bir araç olarak görülmekteydi (Woods, 1992: 22- 23).

1932 yılında “Empire Service”, *İmparatorluk Servisi* olarak kurulan BBC’nin sınırötesi yayınlarının amacı Britanya İmparatorluğu’nun kolonileriyle iletişimini sağlamaktır. Ancak BBC’nin bu rolü çok kısa sürede savaş nedeniyle değişime uğramıştır. İkinci Dünya Savaşı’nın eşliğinde, uluslararası yayınlara ilgi artınca, Arapça radyo yayınları ilk kez İtalya tarafından başlatılmıştı (Woods, 1992). İtalya’nın, Mısır, Filistin

4 Araştırmacı, Şubat 2011- Şubat 2012 arası Birleşik Krallık’ta Westminster Üniversitesi, İletişim ve Medya Araştırmaları Enstitüsü’nde misafir akademisyen olarak bulunmuş ve uluslararası iletişim ve küresel haber ağlarını ele alan bir çalışma yürütmüştür. Çalışmanın Türkçe Servisi ile ilgili bölümü için bakınız: Yanardağoğlu (2013).

5 Ulusötesi yayıncılığın ilk örneklerini 1930’lardan itibaren BBC Dünya Servisi [British Broadcasting Corporation World Service-Britanya Yayın Kurumu Dünya Servisi], Amerika’nın Sesi Radyosu [Voice of America (VOA)], Almanya’nın Deutsche Welle radyosu ve Türkiye’nin Sesi radyosu [Voice of Turkey (VOT)] gibi kurumların yayınları oluşturmuştur.

gibi yerlere yaptığı Arapça yayınları bertaraf edebilmek amacıyla Britanya hükümeti BBC'ye Arapça dilinde yayın yapma yetkisi verince, Dünya Servisi yayınları ilk kez 3 Ocak 1938'de başladı (Walker, 1982:7).

Woods (1992: 35) Britanya'nın radyoyu dış politikanın bir parçası olarak görmesinin onu diğer ülkelerden ayıran bir özelliği olduğunu şöyle anlatır:

Britanya, bu yeni aracı sadece eğlence için değil, aynı zamanda sosyal manipülasyon aracı olarak gören ilk ulustur. O [Britanya] ayrıca radyo yayıncılığını propagandayı ulusal düzeyde yayabilecek bir araç olarak algılayan ilk ülke olmuş... radyoyu daha da önemli bir rolde-dünyanın geri kalanına enfomasyona dayalı propaganda yaymak üzere- bir dış politika aracı olarak görmenin de tohumları [bu dönemde] atılmıştır.

Gerçekten de, savaş başladığında İngilizce dışında yedi dilde yayın yapan, Dünya Servisi-[İmparatorluk Servisi] 1945 yılında savaş sona erdiğinde kırk beş dilde yayın yapıyordu. Webb'e göre, 1938'de yerel dillerde yayın yapmaya başlaması BBC'nin "yayın amacını kökünden dönüştürmüş" kuruluş amacı Britanya'nın kolonilerinde yaşayan halka ve devlet memurlarına ulaşmak olan servisin yayınlarıyla "savaş sonrası ortaya çıkan vakumun Britanya'nın sesiyle doldurulmasını" sağlayacağı anlaşılmıştı (2008: 556-558).

BBC'nin Yabancı dillerdeki yayınlarının işleyişini belirleyen *Şart ve Lisans Anlaşması* (The BBC Charter and License Agreement) 1947 yılında yürürlüğe girer ve artık *Dış Servisler* (External Services) olarak anılan servisin, çalışma prensipleri oluşturulur. Lisans anlaşmasına göre, BBC'nin Britanya hükümeti tarafından belirlenecek dillerde ve sürelerde, yurtdışına yayın yapma zorunluluğu vardır. Hükümet de bu yayınların finansal sorumluluğunu üstlenir. Lisans anlaşması, BBC'nin 'bağımsızlığına' vurgu yapar ama yabancı dillerdeki yayınlar için hükümetle "sıkı işbirliği" içinde olunacağını da ifade eder. BBC kurum olarak, gelirini vatandaşlar tarafından radyo ve televizyon kullanımı için ödenen bir tür bantrol vergisinden (license fee) sağlamaktadır. Ancak, yabancı dilde yayınlar Dışişleri Bakanlığı bütçesinden verilen bir hibe fonuyla karşılanmaktadır (Walker, 1982: 14).

BBC'nin Britanya'ya yayın yapan ulusal kısmının 1920'lerdeki kuruluşundan itibaren benimsediği "tarafsız ve objektif gazetecilik" anlayışı, uluslararası topluma hizmet edeceği düşünülen Dünya Servisi'nin de mesleki ahlak kurallarını oluşturmuştur (Mc Nair, 2006). BBC'nin bağımsızlık ve objektiflik gibi değerlerinin korunması adına, "haber bültenlerinin ikna etme amacı gütmemesi, başka ülkenin iç işlerine karışmanın BBC'nin işi olmaması; tartışmalı uluslararası konularda Britanya'nın resmi görüşü ve buna muhalif yabancı görüşlerle birlikte ele alınması" gibi hususlar Dünya Servisi'nin yayın ilkelerinden bazılarını oluşturur (Walker, 1982: 14-15).

Mc Phail'in (2006) ifade ettiği gibi, İkinci Dünya Savaşı'nı takip eden dönemde uluslararası ilişkileri belirleyen "komünizm-demokrasi", "Doğu-Batı" karşıtlığı ekseninde devam eden "Soğuk Savaş" retoriği, uluslararası iletişime de hakim olmaya başlar. Avrupa'da savaş sonrası ortaya çıkan siyasi ve coğrafi konjonktürde, ülkeler için "kendi bakış açılarını" yaymaya devam etmek önem kazanınca, BBC'nin "objektiflik" ve "editoryel bağımsızlık" gibi yayın ilkeleri, diplomasinin beklentileriyle test edilecektir.

Örneğin, Britanya hükümeti, BBC yayınları üzerinde “editoryel” bir role sahip olmadığı halde, “ulusal çıkar gibi muğlak bir kavramı özellikle devreye sokar” ve dışişleri bakanlığı BBC’nin objektifliğini “fazla gelişmiş” bulduğunu, BBC’nin komünizme karşı daha “sivri eleştiriler” beklediğini ifade eder (Webb, 2005: 560-61).

Ulusal medya sistemlerinin genellikle “devlet tekeli” olduğu bu dönemde, BBC Dünya Servisi ve *Voice of America* [VOA] gibi ulus-ötesi yayıncılık yapan kurumlar, komünizm tehlikesine karşı farklı dillerdeki yayınlarında “ifade özgürlüğü”, “basın özgürlüğü” ve “demokrasi” gibi temel kavramları desteklerler (Mc Phail, 2006). Price’a (2009: 199) göre BBC ve VOA’nın Soğuk Savaş dönemindeki kısa dalga radyo yayınları hem ‘hedef ülkedeki düşünce akışını değiştirmeye’ hem de ‘enformasyon üzerindeki tekelleri kırmaya’⁶ yönelik olarak devam etmiştir. Price, özellikle BBC Dünya Servisinin yayınlarının Britanya’nın “dış politika” emelleriyle bağlantılı olduğunu vurgular.

Dünya Servisi’nin finansörünün Dışişleri Bakanlığı olması, gazetecilerin bağımsızlık ve tarafsızlık ilkelerini nasıl yerine getireceği sorusunu bir sorunsal gündeme taşımış, Dünya Servisi’nin “sahibinin sesi” olup olmadığı sürekli tartışma konusu olmuştur. Örneğin, Jaber and Baumann (2011: 172) bütçesi Dışişleri Bakanlığı tarafından sağlandığı için Dünya Servisi’nin dış politikada atılan adımlarda “hükümetin arkasında durmasının” beklendiğini ancak editörlerin “tartışmalı” uluslararası olayları haberleştirirken “bağımsızlık aurasını”⁷ sürdürmek için sürekli çabaladıklarını ifade eder. Aşağıdaki bölümlerde bu sorunun editör ve yöneticiler tarafından nasıl algılandığı ve gazetecilik rutinleriyle nasıl ilişkilendirildiği ele alınmaktadır.

Profesyonellerin Gazetecilik ve Kamusal Diplomasi Algısı: BBC Dünya Servisi Ana Haber Merkezi Editörlerinin Deneyimleri

BBC ile Britanya hükümetinin dış politika alanına giren gelişmelerde farklı yaklaşım sergilemelerinin ilk örneği İkinci Dünya Savaşı sonrasında Mısır ile yaşanan Süez Kanalı krizinde belirginleşir⁸ (Vaughan, 2008). Başka bir çalışmada da ele alındığı gibi, Britanyalı diplomatların Arap dünyası ile savaş sonrası izlenecek politikalar konusunda anlaşamamasından dolayı BBC bu dönemde yayınlarında zor bir denge sağlamak zorunda kalır. Ancak, Süez Krizi sırasında Mısır’da halkın BBC Dünya Servisi yayınlarını dinlemeye devam ettiği tespit edilmesiyle birlikte, BBC’ye “propaganda” yerine “kültürel diplomasi” için yatırım yapılmasının daha yerinde olacağı kabul görmeye başlamıştır (Yanardağoğlu, 2013).

Dünya Servisi’nde 1984-1987 arasında yöneticilik yapmış olan Elizabeth Smith, servisin objektiflik ve editoryal bağımsızlığı sağlamak için o dönemlerde kullandığı mekanizmaları şöyle anlatmaktadır:

6 Enformasyon üzerindeki tekeller kavramıyla, ulusal kamu yayıncılığı ifade edilmektedir. Soğuk savaş döneminde özellikle 1990’larda özel televizyonculuk başlayana kadar hakim olan yayıncılık türüdür.

7 Oxford Sözlükte *aura*’nın birinci anlamı, bir yere, kişiye veya varlığa ait belirgin özellik olarak tanımlanır. (Oxford Paperback Dictionary, 2001: 51).

8 Süez Kanalı krizi, Mısır devlet Başkanı Nasır’ın gelişen Arap milliyetçiliğinin etkisiyle 1956 yılında kanalı ulusallaştırmak istemesi üzerine başlayan ve İngiltere’nin Fransa ile birlikte Mısır’a karşı başlattığı hava harekâtını ve sonrasındaki gelişmeleri ifade etmek için kullanılmaktadır.

[Hükümetten gelen] şikâyetler her zaman vardı. Bir ara bu tür şikâyetlerle ilgilenen bölümde görevliydim. Bir bakan haberlerde önyargı veya hata olduğunu düşündüyse ve şikâyetle bulduysa biz bunu araştırıyorduk. Eğer bir önyargı veya hata bulunursa BBC bunu kabul ediyordu, ama bulunmadıysa onlara yazıp durumu bildiriyorduk. Şikâyetler sürekli gelip giderdi ama hiçbir zaman hükümetten korkulan bir atmosfer olmadı. Sanıyorum bu çok derine giden kültürel bir durum, yoksa yazılı kanunlarda BBC'yi koruyan veya BBC'nin bağımsız, önyargısız olması gerektiğini söyleyen maddeler yok. [BBC sitesi] çok eski, kendine özgü ve çok zayıf belgelere dayanarak çalışan bir sistem... BBC Şartı koruyuculuğu çok az olan bir belge, bu yüzden BBC'yi bağımsız kılan bu dökümanlar değil, orada çalışan insanların aklı. Bu kişiler yaptıkları işi doğru yapıyorlar ve hükümetten korkmuyorlar” (28 Mart, 2011, Londra, Britanya).

Elizabeth Smith'in, BBC'nin temel prensiplerine bağlı çalışmayı kuruma ait “kültürel” bir durum olarak tanımlaması BBC ile ilgili yapılan pekçok araştırmada karşımıza çıkmaktadır. Örneğin Britanya yayıncılık tarihinde uzman araştırmacılardan Jean Seaton (2008: 445), BBC Dünya Servisi ile ilgili bir çalışmada, BBC Dünya Servisi'nde çalışan editörlerin/gazetecilerin “BBC'nin haber kültürü ve değerlerine bağlılığını” BBC'nin Britanya'ya yayın yapan ulusal bölümünün değerlerinin Dünya Servisi'nin diğer bölümlerinde de “gömülü” olmasıyla açıklamaktadır. Buna göre, BBC Dünya Servisi haberciliği BBC'nin temel değer ve prensiplerine bağlı kalmakla varlığını sürdürmektedir.

BBC'deki “kurumsal kültürü”⁹ inceleyen Lucy Küng-Shankleman'ın (2003) çalışması da Seaton'ın gazetecilik kültürüyle ilgili tespitini desteklemektedir. Küng-Shankleman, da benzer biçimde BBC'nin “temel becerilerinin ve rekabet gücünün çok derine inen kültüründen kaynaklandığını” ifade eder. Lucy Küng-Shankleman (2003: 78), BBC'nin “kültürel paradigmasında yer alan dört varsayımı şöyle tanımlar: “kamu yayıncılığına bağlılık; standartları belirleyen profesyonellik; Britanya hayat tarzına bağlılık/Britanya kamuoyuna hizmet etmek; BBC geleneğine sahip çıkmak”. BBC çalışanları ve üst düzey yöneticileriyle yapılan mülakatlara dayanan söz konusu çalışmada profesyonellik, BBC'nin habercilik, sanat, teknik beceriler ve yayıncılık konusunda “standartları belirleyen” kurum olduğuna olan inancı ifade etmektedir. BBC geleneğine bağlılık olarak ifade edilen kurumdaki bir diğer kültürel paradigma da, çalışanların kendilerine “çok özel ve önemli bir yayıncılık mirası”nın bekçileri olarak görmeleridir (Küng-Shankleman, 2003: 81).

Aşağıdaki bölümlerde bu kültürel yapının ve profesyonel standartların alanda nasıl algılandığını incelemek üzere bu araştırma kapsamında ana habere merkezinde çalışan editörlerle yapılan mülakatlara değinilmektedir. BBC Dünya Servisi Ana Haber Merkezi'nde (Central Newsroom) 10'u bölgesel masalara bakan, 6'sı 24 saatlik kesintisiz haber akışını sağlayan “merkez haber masası”nda çalışan üst-düzye “nöbetçi” editörler olmak üzere toplam 40 editör çalışmaktadır. Burada çalışan ve mülakatlara katılan editör ve üst-düzye editörlerin tümü Dünya Servisi'nin bir kamu diplomasisi aygıtı olduğu konusunda hemfikirdir. Ancak, bu durumu Dünya Servisi'ndeki gazetecilik kültürüne bir tehdit olarak görmediklerini ifade etmişlerdir. Çalışmada yer alan editörlerin hepsi, BBC haberciliğinin “bağımsızlık, objektiflik ve tarafsızlık” ilkelerini uygulayabildiklerini ve yaptıkları haberciliğin hiçbir şekilde hükümetten baskı görmediğini vurgulamışlardır.

9 Küng-Shankleman, kurumsal kültürü, bir grup tarafından problemleri çözdüğü ve adaptasyon sağladığı kabul edilen grupça paylaşılan temel varsayımlar olarak kullanmaktadır.

Dünya Servisi'nin en üst düzey yöneticilerinden birine göre, BBC Dünya Servisi "tarafsız gazeteciliğin en iyi örneklerini" uyguladığı için kamu diplomasisinin bir parçası olarak görülmelidir, çünkü bu özelliği sayesinde Britanya için uluslararası arenada saygıdeğer ve olumlu bir imaj yaratılmaktadır:

Dünya Servisi kamu diplomasisinin bir unsuru olarak görülüyor. Çünkü Servis Britanya için çok olumlu bir imaj yaymaktadır. Ancak BBC Dünya Servisi kanalları Britanya'yı dünya kamuoyu nazarından iyi göstermek için yayın yapmaz. Bu ikisi çok farklı şeylerdir. Bize çok iyi bir iş yaptığımız için ve Britanya hükümetine karşı tarafsız durabildiğimiz için saygı duyulmaktadır. Yıllar içinde Britanya'da hükümetlere dokunan konularda bile objektif ve tarafsız tutum alabildiğimizi kanıtladık. Eğer [Dünya Servisi] yumuşak güç olarak görülüyorsa bu basitçe işini iyi yapmasından kaynaklanmaktadır. Biz, yurtdışında Kraliçe veya İngiltere futbol ligi kadar popüleriz. Bu bizim hakkımızda birşey söylemektedir" (Mülakat, 16 Haziran 2011, Londra, BBC Bush House).

Ana haber merkezinde stajyer olarak geçirilen dönemde o hafta merkezi haber masasını yöneten kıdemli editörlerle de mülakat yapılmıştır. Gündüz döngüsünü yöneten editör, Dünya Servisi'nin Britanya'nın "yumuşak gücü"nün bir parçası olduğuna inanmaktadır. Bu editöre göre, Britanya da pek çok sorunun yaşandığı bir ülke olmasına rağmen BBC'nin bu sorunlar hakkında haber yapıyor olması, bunları kamuoyu önünde tartışmaya açabilmesi, izleyicilerin Britanya'yı "sahih, güvenilir ve ifade özgürlüğüne önem veren demokratik bir ülke" olarak görmelerine katkıda bulunmaktadır. Yaptıkları habercilikte bunu "vurguladıklarını" ifade eden editör, BBC Dünya Servisi'nde deneyimlediği haberciliği şöyle anlatmaktadır:

1982 senesinden beri burada çalışıyorum, seneye 30 yıl olacak... Burada çalışmaktan zevk alıyorum çünkü burada yaptığımız işle insanların dünyada ne olup bittiğine dair bilgileri için bir fark yaratıyoruz. Bu durum yıllar içinde önemli ölçüde değişikliğe uğradı. Buraya ilk geldiğimde Soğuk Savaş hala devam ediyordu, ve Doğu Avrupa ile ilgili enformasyon çok kısıtlıydı. 1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılmasıyla engeller kalktı. Peki bizim var oluş sebebimiz ne olacaktı? Sanırım [o dönemde] insanlara Rusya ve diğer Komünist ülkelerde verilen haberlerin dışında haber sunabilmek önemliydi. Ama Berlin duvarı yıkılınca büyük bir tartışma yaşadık. Bundan sonra ne yapacağız? Kime yayın yapacağız? [varoluşumuzun devamını] haklı göstermek için yapabileceğimiz en büyük şey, dünyada ve ülkemizde olan bitenler hakkında elimizden geldiğince doğru ve titiz habercilik yapmak. Burada çalıştığım 30 yıl boyunca Dışışleri bakanlığından doğrudan bir baskıyla karşılaşmadım. Elbette hangi dillerde yayın yapacağımıza karar veriyorlar, çünkü ne de olsa buradaki misyonumuzdan biri, dikatörlükle yönetilen ülkelerde yaşayan insanlara bizim değerlerimizi anlatmaktı. Ama artık dünyadaki pek çok ülkenin demokratikleşmesiyle bu da büyük ölçüde değiştı (Mülakat, 19 Mayıs, 2011, Londra, Bush House).

Bu editörün deneyiminin de gösterdiği gibi, BBC Dünya Servisi'nde hangi dillerin yayınlarının hangi şartlarda devam edeceği sürekli olarak Dışışleri Bakanlığı ile müzakere konusu olmuştur. Taussig (2008)'in de belirttiği gibi, Soğuk Savaş'ın bitmesi, eski komünist blok ülkelerinin çökmesiyle oluşan yeni devletlerin zamanla Avrupa Birliği ile entegrasyona girmesiyle ortaya çıkan konjonktürde, Dünya Servisi'nin yayın yaptığı diller değişmeye başlamıştır. Batı Avrupa ve Balkan ülkelerinin dillerindeki yayınlar yavaş yavaş sona ermiş, Arapça ve Farsça yayınlarsa özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra önemini yeniden kazanmıştır.

Eski komünist bloğu Balkan ülkelerinden Yugoslavya'nın çöküşü sırasında Sırpça servisinde çalışmış bir editörün Dünya Servisi'nin habercilik kültürüne yaklaşımı ve kamu diplomasisiyle ilgili görüşleri çalışma için çok önemliydi. Sırpça Servisi'nin kapanışını

takip eden iki yıldır Ana Haber Merkezi'nde Avrupa Masası editörlüğünü yürüten bu editör de, BBC'nin kamu diplomasisi unsuru olduğu görüşüne katılıyordu:

Evet, evet, evet, kamu diplomasisinin bir ögesi. Ancak bu ülke propagandaya fon sağlamıyor. Siyasi etkiden tamamen bağımsız, tarafsız bir kamu yayıncılığını finanse ediyor ve bu ülke kendi değerlerini dünyaya bu şekilde gösteriyor. Bazı kültürlerde bu zordur. Sırbistan'da ve tahmin ediyorum sizin ülkeniz Türkiye'de burada yapılanların propaganda olduğunu söyleyen komplo teorileri mevcuttur. Ben 13 yıldır burada çalışıyorum ve elimi dürüstçe kalbimin üstüne koyup söyleyebilirim ki ben hiçbir siyasi baskı görmedim. Meslektaşlarımla, editörlerle bazen işlerin nasıl yapılması gerektiği konusunda çeşitli tartışmalar yapıldığını görüyorum ama ben dış işleri bakanlığından hiçbir baskıyla karşılaşmadım (Mülakat, 20 Mayıs 2011, Londra, Bush House).

Editörlerle yapılan mülakatlarda BBC'nin habercilik kültürünü yansıtan değerlerin, -tarafsızlık, objektif olma, doğruluktan taviz vermeyen titizlik- Dünya Servisi'nde çalışanlar tarafından nasıl içselleştirilmiş olduğu gözlemlenmektedir. Mülakatlar ayrıca BBC Dünya Servisi ile ilgili önceki çalışmaların¹⁰ “kurumsal kültür”, “profesyonel kodlar” veya “haber merkezi kültürünün aktarılması” olarak adlandırdıkları sürecin halen işlediğini ve kurumsal değerlerin gazeteciler tarafından güçlü bir biçimde benimsendiğini işaret etmektedir. Ana haber merkezinde geçirilen kısıtlı süre boyunca izlenen haber toplantıları ve gözlemlenen haber yazma pratikleri de bu değerlerin benimsendiğini, ekip çalışması biçimde haber yazmanın haberciliğin bir parçası olduğunu göstermiştir. Çalışmada ilginç olan nokta, Dünya Servisi'ndeki habercilerin diplomasi beklentilerinden çok habercilik refleksleriyle hareket etmeleridir.

Taussig (2008: 591-92)'e göre, BBC Dünya Servisi, Dışişleri Bakanlığı'nın kendisini “Britanya'nın kültürel diplomasi” kollarından biri olarak görerek onu British Council (Britanya Kültür Ofisi) ile birlikte aynı kulvarda değerlendirmesinden “çekinir”. Bu “çekinmenin altındaki örtük sebep, Britanya'nın promosyonunun yapılmasını öngören görev talimatıdır.” Çünkü bu durum, BBC'nin “editorial bağımsızlık” ilkesi ile ciddi bir karşıtlık oluşturur. Taussig, bu çelişkili duruma bulunan “pragmatik” çözümde, Dışişleri Bakanlığı'nın, 2005 yılında yayınladığı Kamu diplomasisi raporunda, BBC Dünya Servisi'nin bağımsızlığının önemini kavradığını, ancak Servis'in “öncelikli pazarlar ve orta ve uzun dönemli yatırımları” konusunda bakanlığa danışarak hareket etmesinin editorial bağımsızlığına zarar vermeyeceği konusunda uzlaşıldığını ifade eder.

Aynı yıl, BBC Dünya Servisi'nin yöneticisi Nigel Chapman (<http://www.bbc.co.uk>), servis için 2010 yılı ve ötesi için beş önemli kısa ve orta vadeli hedef ve üç temel hedef izler kitle belirler. Buna göre, her türlü pazardaki “kamuoyu liderleri” birinci, “gelişen pazarlarda” bilgi ve enformasyona ihtiyaç duyan insanlar ikinci, “çatışma” olan bölgelerdeki devletlerdeki kişiler üçüncü hedef izlerkitleyi oluşturur.

2010 yılı ve sonrası için belirlenen beş öncelik alanından ilki TV yayınlarına, özellikle de Arapça gibi farklı dillerde yapılan yayınlara verilir. Bu dönemdeki ikinci öncelikli alanı ise “yeni medya” oluşturmaktadır. Dünya Servisi ayrıca FM radyo yayınlarına, uluslararası ofisler kurulması ve pazarlama etkinliklere önem verilmesini öncelikli hedefler olarak tanımlar.

BBC Dünya Servisi 2009 faaliyet raporunda da “uzun dönemli yatırım” mantığının

10 Metinde sözü geçen çalışmalar dışında iki özel sayı için, bakınız: Journalism, (2011), 12, Sayı: (2) ve Historical Journal of Film, Radio and Television (2008) 28 Sayı: (4).

ifade edildiğini görmek mümkündür. Bu rapora göre Dünya Servis temel amaçlarının başında “uluslararası haberlerde dünyanın en çok tanınan ve saygı duyulan sesi olarak Birleşik Krallığa, BBC’ye ve tüm dünyadaki izleyicilere fayda sağlamak” gelir. Raporda diğer amaçlar da, karmaşık konuları daha iyi anlaşılmasını sağlayacak analizlere yer vererek, “ulusal sınırları ve kültürel farklılıkları aşan” bir izleyici diyalogu yaratmaktır.

Bu raporun yayınlanmasını takiben BBC’yi genel olarak, Dünya Servisi’ni özel olarak etkileyen önemli bir gelişme, 2008 yılının son çeyreğinde başlayan küresel ekonomik krizin ülke ekonomisinde yarattığı olumsuz etkiler olmuştur. Bu kapsamda alınan kamu maliyesi önlemlerince 2011 yılında Dünya Servisi’nin bütçesinde %16’lık kesinti yapılır, Arnavutça, Makedonca, Afrika için Portekizce, Karayipler için İngilizce gibi dil servislerinin yayınları tamamen iptal edilirken; Azerice, Çince, Rusça, Küba için İspanyolca, Vietnamca ve Ukraynaca dil servislerinin de radyo yayınları kapatılır. Bu dönemde Türkçe yayınlarının kesilmesi olasılığı gündeme gelse de (<http://tinyurl.com>), bu karar 2011 Mayıs ayına kadar uygulanmamıştır.

Türkçe dahil bütün dil servislerinin bağlı bulunduğu, ana haber merkezi şefinin¹¹in açıkladığı gibi BBC, vatandaşlardan aldığı yıllık 145 sterlin TV lisans vergisinden elde ettiği gelire kamu yayıncılığı yapmakla yükümlüdür. Dünya Servisi’nin bütçesi, bu şekilde elde edilen BBC’nin genel bütçesinin dışında tutulmakta, dışişleri bakanlığı tarafından verilen hibe-fonlarıyla ayrı bir bütçeyle yönetilmekteydi. Ancak 2014 yılında uygulamaya girecek yeni yönetmelikle Dünya Servisi, dışişleri bakanlığının verdiği hibe fonuyla değil, bütün BBC’yi besleyen televizyon vergisiyle kendi kendisini finanse edecektir.¹²

Ana haber merkezi şefi, ekonomik krizle gündeme gelen yeni kamu maliyesi ve 2014 sonrası ortaya çıkacak mali sistemin Dünya Servisi’nin işleyişini kökten değişime uğratacak türden olduğunu düşünmektedir. Bu editörün verdiği bilgilere göre televizyon lisans ücretlerinden yıllık toplam 3,8 milyar sterlin gelir sağlanmakta, Dünya servisinin aldığı hibe fonu ise yıllık 280 milyon sterlin olmaktadır. Bu mülakatta, 2014 yılından sonraki dönemde Dünya Servisi’nin Britanya vatandaşları için de anlamı olan bir haber servisine servise dönüştürülmesi gerekliliğini ifade edilmiştir (Yanardağoğlu, 2013).

Ana haber merkezinde 10 yıldır çalışan bir program editörüne göre, Dünya Servisi’nin artık internet üzerinden de erişiliyor olmasının kendilerini ulusal izleyicilerle buluşturarak yaptıkları haberciliğin daha geniş bir izleyici profiline ulaşmasını sağlamaktadır.

Dünya Servisi’nin amaçlarından biri de Britanya’da olup bitenleri dünyaya, Dünyada olup bitenleri de Britanya’daki izleyiciye anlatmaktır. Bu bence çok önemli, çünkü sonuç olarak vatandaşların verdiği vergiler söz konusu. Biz dünyada olanları aktarıyoruz. Britanya’daki izleyicilerin de bizi artık dijital olarak dinlemesini çok önemli buluyorum, onlar da ulusal radyodan alacaklarından çok daha fazla dış habere bizim sayemizde ulaşabiliyorlar” (Mülakat, 20 Mayıs 2011, Londra, Bush House).¹³

19 Mayıs 2011 tarihinde görüşülen ve o gün haber masasının kıdemli editörü de bir önceki editör gibi Dünya Servisi’nin kamu diplomasisi unsuru olarak görülmesinin

11 Mülakat, 19 Mayıs 2011, Londra, Birleşik Krallık.

12 Hüseyin Sükan ile mülakat, 20 Mart 2011, Londra, Birleşik Krallık.

13 İnternet yayınları başlamadan önce BBC Dünya Servisi yayınları sadece yayın yapılan ülkede FM veya kısa dalga radyo frekanslarından dinlenebiliyordu.

gazeteciliğin temel kodlarıyla çatışmadığını düşünmektedir. Ancak kesintilerden kaynaklanan kayıpların da farkında olarak şu yorumu yapmıştır:

Hayır, bir çelişki olduğunu düşünmüyorum. Çünkü yerel BBC'ye baktığımız zaman orada programlar var, [Dünya Servisi haberleri] ülkenin kültürel yaşamına bir katkı sağlıyor. Neden ulusal izleyici de bizim haberlerimizi alabiliyor? Çünkü onlar da umuyorum ki ülkede ve dünyada olanlar hakkında tarafsız bilgi sahibi olunca bu konularla ilgili kendi kararlarını daha rahat verebilir, ülkelerinin ne kadar demokratik olduğunu görebilirler. Son dönemde kapatılan dil servisleri benim de aklımı karıştırdı, ama dışışleri bizim hangi dillerde yayın yapacağımıza karar verdiği için bu çekinilmez bir durum oldu. Bu konuda tartışmalar devam ediyor. Gerçek şu ki bazı dil servisleri kapatılmaydı çünkü bizim bütçemizi kestiler. Ama bazı şeyleri de salam makinesi kullanır gibi ince ince kesmek olmuyor. Örneğin [eski Sırça servisi editörü] de Sırbistan'ın hala çok açık ve demokratik bir ülke olmadığını düşünüyor, ama artık Berlin duvarı yıkıldığı için bu tür ülkelerin kendi yollarını çizeceklerini söyleyebilir.

Ekonomik kriz dolayısıyla kesintiye uğrayan servislerden biri de Türkçe radyo yayınları olmuştur. Türkçe Servisi'nin editörü Murat Nisancıoğlu,¹⁴ BBC'nin her yayın kurumu gibi belli dönemlerde kendisine yeni yönler belirlediğini, ama son kesintilerin yaşandığı stratejinin belirlenmesinde 2014'te beklenen finansal değişimin büyü rolü olduğunu ifade etmiştir. Farklı izleyici gruplarına "çevrimiçi" yolla ulaşmanın BBC Dünya Servisi'nin kendisi için son yıllarda belirlediği "genel fonksiyonu" olduğunu açıklayan Servis yöneticisi,¹⁵ Türkçe gibi dillerde radyo yayınına son vermenin çok zor bir idari karar olduğunu, son kesintilerle kapanan dil servislerinden dolayı 30 milyon izleyici kaybetmelerine rağmen, yeni medya trendlerine ayak uydurabilmenin küresel habercilik için ne kadar elzem olduğunu ifade etmiştir (Yanardağoğlu, 2013).

Sonuç

Bu çalışmada uluslararası yayıncılık örneğinde uluslararası iletişim ve kamu diplomasisi arasındaki ilişki değerlendirilmiş, bu değerlendirme için söz konusu alandaki en eski yayıncılardan biri olan BBC Dünya Servisi örneği üzerinde durulmuştur.

Soğuk Savaş sonrası oluşan iletişim ortamında, devlet yayıncılık tekelleri yıkılmış, internet ve uydu teknolojilerinin ortaya çıkması, iletişim dinamiklerini dönüştürmeye başlamıştır. Özellikle internet ve yeni medya ortamının gelişmesi küreselleşen gazeteciliğin hızını ve dinamiklerini de takip etmeyi zorunlu kıldığı gözlemlenmiştir.

İnternet ve dijital medya ortamının gelişmesi BBC'nin dengelilik, tarafsızlık gibi geleneksel editoryal siyasalarının uygulanmasının yanı sıra küreselleşen gazeteciliğin gereklerinin yerine getirilmesi önem kazanmıştır. Kurumun 2005 ve sonrası için belirlediği hedefler düşünüldüğünde, haber üretiminde dijital medya ortamına ve küreselleşen medya "pazar"larına önem verildiği, başka dillerde televizyon yayıncılığının geliştirilmesinin temel hedefler olarak saptandığı görülür.

Araştırma süreci, 2008 yılından beri süren küresel ekonomik krizin etkilerinin somut olarak hissedildiği bir döneme rastlamıştır. Alan çalışmasının radyonun kapanma sürecine denk gelmesinden dolayı, belli dil bölümlerinin kapatılması için süren müzakerelerde ekonomik sebeplerin ne kadar etkili olduğunun da soruşturulmasını gerektirmiştir. Çalışma sırasında, dil servislerinde önemli kesintiler yapılmış, belli dil bölümlerinin

¹⁴ Murat Nişancıoğlu ile mülakat, 25 Eylül 2011, Birleşik Krallık.

¹⁵ Mülakat, 16 Haziran 2011, Londra, Bush House.

kapatılması için süren müzakerelerde kamusal diplomasinin beklentilerinin yanısıra, ekonomik sebeplerin ne kadar etkili olduğu görölmüştür. Örneğin çeşitli Balkan dillerinde ve Türkçe radyo yayınlarının kesilmesinde sebep olarak bu ölkelerdeki demokratikleşme, Avrupa Birliği entegrasyonu ve gelişen medya sistemlerine sahip olmaları gösterilmiştir.

Araştırma kapsamında yapılan mülakatlarda BBC kurumunun haberciliğini belirleyen kodların ve değerlerin Dünya Servisi'nin çeşitli bölümlerinde görev yapan gazeteci ve editörler tarafından haber merkezi kültürü içerisinde içselleştirilmiş olduğu gözlemlenmiştir. Bu bulgu BBC haberciliği üzerine daha önce yapılan çalışmaların bulgularıyla uyum gösterir.

Dünya Servisi'nde uzun süredir çalışan editörler açısından Dünya Servisinin en önemli görev ve fonksiyonu, medyanın devlet baskısı altında olduğu komünizm veya diğer otoriter rejimlerle idare edilen ölkelerdeki vatandaşlar için alternatif haber kaynağı olmasıdır. Yapılan görüşmelerde editöryal bağımsızlık ve tarafsızlık ilkelerinin yanısıra, "Batılı ve demokratik değerlerin" yapılan yayınlarla yaygınlaştırılması amacının da editörler tarafından içselleştirildiği gözlemlenmiştir.

Çalışmaya katılan gazetecilerden elde edilen verilerin de işaret ettiği gibi, Dünya Servisi'nin gazetecilik anlayışı artık gündemi sadece ulusal değil, küresel olarak takip etmek isteyen okuyucuya ulaşmak, ulus-devletlerin haber akışını kısıtlama çabaları karşısında, dünyayı ilgilendiren meseleler hakkında bilgi almak isteyen izleyiciyi bilgilendirmeyi hedefler. Dünya Servisi yayınlarının Britanya'daki izleyicilerin de erişimine açılmasıyla yayınların kültürel diplomasinin beklentilerinden daha ileri giderek, detaylara yer veren haber programlara önem verilmesi söz konusu olmuştur. Sonuç olarak, diplomasinin beklentileri zaman içinde değişikliğe uğrasa da haberciliğin gereklerinin yerine getirilmesinin çalışanların algısı açısından daha önemli bir fonksiyon olduğu görölmüştür.

Kaynaklar

BBC Annual Review 2009-2010 (2010), London: BBC World Service.

Born, Georgina, (2005). *Uncertain Vision: Birt, Dyke and the Reinvention of the BBC*, London: Vintage.

Boyd-Barret O. ve Rantannen, T. (1998) (ed) "*The Globalization of News*", O. Boyd-Barret and T. Rantannen (Eds), *The Globalization of News*, London: Sage, s. 1-15.

Browne,R., Donald, (1983). *International Radio Broadcasting: The Limits of the Limitless Medium*, New York: Praeger.

Cannon, G. (2003) 'Public Diplomacy, International Broadcasting and Country Image', *The Channel*, 6 (3): s. 19.

Cottle, Simon, (2003). "*Media Organisation and Production: Mapping the Field*", in S Cottle (Ed), *Media Organisation and Production*, London: Sage, s. 3-25

Cottle, S. and Rai, M. (2008). “*Global 24/7 News Providers: Emissaries of Global Dominance or Global Public Sphere?*”, *Global Media and Communication*. 4 (2), s. 157-181.

Cull, J., Nicholas, (2009). *Public Diplomacy Lessons from the Past (CPD Perspectives on Public Diplomacy)*, Los Angeles, CA: University of Southern California, Figueroa Press.

Downing, D. H John, (2007) “*Drawing a Bead on Global Communication Theories,*” Y. R. Kamalipour (Ed), *Global Communication*, Belmont: Thomson Wadsworth, s. 22-38.

Gilboa, Eytan, (2001). “*Diplomacy in the Media Age: Three Models of Uses and Effects*”, *Diplomacy & Statecraft*, 12 (2), s. 1-28.

Gregory, Bruce, (2008). “*Public Diplomacy: Sunrise of an Academic Field*””, *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 616, s. 274-290.

Gillespie, M., Webb, A. ve Baumann, G., (2008). “*Broadcasting Britishness, Strategic Challenges and the Ecology of Overseas Broadcasting by the BBC*”, *Historical Journal of Film, Radio and Television*, 28 (4), s. 453- 458.

Hachten A. W. ve Scotton F. J., (2007). *The World News Prism: Global Information in a Satellite Age*, Oxford, Blackwell Publishing

Held, D., McGrew, A., Goldblatt, D. ve Perraton, J., (1999). *Global Transformations Politics, Economics and Culture*. Oxford: Polity.

Hesmondalgh, David, (2006). *Media Production*, Maidenhead and New York: Open University Press.

Jaber, M. ve Baumann, G., (2011). “*The BBC World Service in the Middle East: Claims to Impartiality, or a politics of translation?*” *Journalism*, 12 (2), s. 171-182.

Küng-Shankleman, Lucy, (2003). “*Organisational Culture Inside the BBC and CNN*”, S Cottle (Ed.), *Media Organisation and Production*, London: Sage, s. 77-97.

Lerner, Daniel, (1958). *The Passing of Traditional Society: Modernizing Middle East*, Free Press of Glencoe: New York.

Mc Nair, Brian, (2006). *Cultural Chaos: Journalism, News and Power in a Globalized World*, London: Routledge.

McPhail, L. Thomas, (2006). *Global Communications: Theories, Stakeholders, and Trends*. Malden, Mass: Oxford: Blackwell.

Nye, S. Jr. Joseph, (2008). ‘*Public Diplomacy and Soft Power*’. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 616, s. 94-109.

Oxford Paperback Dictionary, (2001) Oxford: Oxford University Press.

Paterson, C. and Sreberny, A. (eds) (2004) *International News in the 21st Century*. Eastleigh: University of Luton Press.

Price, E. Monroe (2009) 'End of Television and Foreign Policy'. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*. vol. 625, p. 196-204.

Sancar, G. Aslı (2012) *Kamu Diplomasisi ve Uluslararası Halka İlişkiler*, İstanbul: Beta Yayınları.

Seaton, Jean, (2008). "Journeys to Truth: the BBC as a Pragmatic Ethical Engineer at Home and Abroad", *Historical Journal of Film, Radio and Television*, 28 (4), s. 441-451.

Semati, Mehdi, (2004). "Introduction", M. Semati (Ed.), *New Frontiers in International Communication Theory.*, Rowman and Littlefield Publishers, Oxford, s. 1-24.

Sheafer T. ve Shenhav R. S., (2009). "Mediated Public Diplomacy in a New Era of Warfare", *The Communication Review*, 12 (3), s. 272-283.

Sreberny, A., (2000) "The Global and the Local in International Communications", J.Curran and M. Gurevitch (Eds.), *Mass Media and Society*. London: Arnold, s.93-119.

Taussig, Andrew, (2008), "You lose some, you win some—1989 and after", *Historical Journal of Film, Radio and Television*, 28 (4), s. 583-618.

Thussu, K. Daya, (2006). *International Communication: Continuity and Change*. London: Hodder Arnold Publication.

Tuch, Hans, (1990). *Communicating with the World: US Public Diplomacy Overseas*. New York: St. Martin's Press.

Vaughan, R. James, (2008). "The BBC's External Services and the Middle East before the Suez Crisis", *Historical Journal of Film, Radio and Television*, 28 (4), s. 499-514.

Walker, Andrew, (1982). *Voice for the world: 50 years of broadcasting to the world: 1932-1982: BBC*, London: British Broadcasting Corporation External Services Publicity Unit.

Webb, Alban, (2008). "Constitutional niceties: three crucial dates in cold war relations between the BBC External Services and the Foreign Office", *Historical Journal of Film, Radio and Television*, 28 (4), p. 557-567.

Winseck, R. D. and Pike, M. R., (2008) "Communication and Empire: Media Markets, Power and Globalization, 1860-1910", *Global Media and Communication*, 4 (7), s. 7-36.

Woods, James, (1992). *History of International Broadcasting*, Stevenage: Peter Peregrinus Ltd.

Yanardağoğlu, Eylem, (2013). "Küresel Haber Ağlarında Üretim Sürecinin Dönüşümü: BBC Dünya Servisi Türkçe Bölümü Örneği", *1. Uluslararası Medya Çalışmaları Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 20-23 Kasım, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.

Zelizer, Barbie, (2004). *Taking Journalism Seriously: News and the Academy*, London: Sage.

Zöllner, Oliver, (2006) “*A Quest for Dialogue in International Broadcasting: Germany’s Public Diplomacy Targeting Arab Audiences*”, *Global Media and Communication*, 2 (2), s. 160-182.

http://www.bbc.co.uk/worldservice/2010/docs/051025_fullspeech.pdf Erişim tarihi: 18 Haziran 2012.

<http://tinyurl.com/nvshnlj>. Erişim tarihi: 12 Aralık 2010.

<http://tinyurl.com/qbxxdwg>. Erişim tarihi: 9 Eylül 2010.